

НАПРЯМ 7. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Голуб Наталія Олександрівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування

Таврійського державного агротехнологічного університету

імені Дмитра Моторного

УПРАВЛІНСЬКІ ПИТАННЯ ДОВГОСТРОКОВИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ

В умовах економіки України своєчасне погашення зобов'язань визначає стабільність розвитку економічних відносин. Порушення умов погашення зобов'язань знижує платоспроможність суб'єктів господарювання, негативно впливає на ритмічність їх функціонування, позначається на фінансових результатах, призводить до зниження рентабельності діяльності.

Зобов'язання – це існуючі зобов'язання бізнесу, а саме, здійснення виплати коштів, передачі активів або надання послуг іншим підприємствам у майбутньому. Зобов'язання включають борги бізнесу, заборгованість постачальникам за товари та послуги, куплені в кредит (рахунки до оплати), взяті в позику гроші (кредити банку), заборгованість із заробітної плати співробітникам, заборгованість державі за податками та платежами, а також не наданих послуг.

Методологічні засади формування у фінансовому обліку інформації про зобов'язання підприємств та її розкриття у примітках до фінансової звітності визначені у НП(С)БО 11 «Зобов'язання». Зобов'язання – це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі

економічні вигоди. Довгострокові зобов'язання – всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями [2].

Зобов'язання, на яке нараховуються відсотки та яке підлягає погашенню протягом дванадцяти місяців з дати балансу, слід розглядати як довгострокове зобов'язання, якщо первісний термін погашення був більше ніж дванадцять місяців та до затвердження фінансової звітності існує угода про переоформлення цього зобов'язання на довгострокове.

Зобов'язання, як борги, є законними вимогами, тобто закон надає кредиторам право примусового продажу активів підприємства, якщо підприємство не в змозі виплатити свої борги. Кредитори мають переважне право перед власниками та мають повністю отримати належні їм суми до того, як активи будуть розподілені між власниками, навіть якщо на покриття боргів підуть усі активи.

Прибуткових операції та короткострокових позик іноді не достатньо для підприємства, яке має інвестувати у довгострокові активи, фінансувати науково-дослідні та інші активи чи діяльність, яка принесе прибуток у майбутньому. Для таких активів та діяльності підприємства будуть потрібні кошти на більш тривалій період часу. Двома основними способами отримання коштів на тривалій час є випуск акціонерного капіталу та випуск довгострокових боргових зобов'язань у вигляді облігацій, векселів та оренди [4].

Можна навести такі управлінські питання, що стосуються випуску довгострокових боргових зобов'язань:

- 1) випускати взагалі довгострокові зобов'язання;
- 2) яку суму;
- 3) які види довгострокових зобов'язань випускати.

Для управління підприємством бухгалтерський облік повинен надавати своєчасну якісну інформацію, що вимагає його належної організації. Організація бухгалтерського обліку – це цілеспрямована діяльність керівників підприємства по створенню, постійному впорядкуванню та удосконаленню системи бухгалтерського обліку з метою забезпечення інформацією внутрішніх та зовнішніх

користувачів. Важливу роль відіграє організація обліку саме довгострокових зобов'язань підприємства, особливо довгострокових кредитів банку.

Основними завданнями організації обліку довгострокових зобов'язань є:

- забезпечення своєчасної та повної реєстрації даних у документах та облікових реєстрах;
- чітке документування розрахунків;
- достовірне відображення інформації щодо зобов'язань у формах фінансової звітності;
- створення дієвої системи внутрішнього контролю зобов'язань [5].

Основне рішення, з яким стикається керівництво – це покладатися тільки на власний капітал акціонерів – акціонерний капітал і нерозподілений прибуток – для отримання коштів на тривалий період для підприємства або частково покладатися на довгострокові боргові зобов'язання. Оскільки довгострокові зобов'язання є фінансове зобов'язання, яке необхідно виплатити при настанні терміну погашення, а також відсотки або інші виплати, які повинні виплачуватись періодично, акції мають дві переваги в порівнянні з довгостроковими борговими зобов'язаннями: гроші не повинні повертатися, а дивіденди виплачуються зазвичай тільки тоді, коли компанія отримує достатню прибуток. Проте є деякі переваги довгострокових боргових зобов'язань порівняно з акціями. А саме [3]:

- контроль акціонерів – оскільки власники облігацій та інші кредитори не мають права голосу, то акціонери не втрачають контролю над підприємством;
- податковий ефект – відсотки за борговими зобов'язаннями є допустимим вирахуванням з метою оподаткування, тоді як акції – ні;
- фінансовий левередж – якщо корпорація може заробити більшу суму грошей, використовуючи свої активи, ніж вона виплачує проценти за зобов'язаннями, різниця збільшує доходи акціонерів. Фінансовий левередж робить інвестиції у будівництво офісних комплексів і торгових центрів, які значно фінансуються за

рахунок залучених коштів, привабливими для інвесторів, оскільки вони сподіваються, що зможуть заробити дохід більший, ніж витрати за відсотками. Ставлення позикових коштів на власні кошти сприймається як показник фінансового левереджа підприємства.

Отже, використання фінансування за рахунок позикових коштів не завжди вигідне підприємству. По-перше, так як потрібні кошти для періодичних виплат відсотків і основної суми за борговими зобов'язаннями на дату погашення, а компанія може не реалізувати свої плани з отримання прибутку або діяльність компанії схильна до спадів та підйомів, або грошові потоки компанії недостатні, то існує небезпека того, що підприємство не зможе виконати своїх зобов'язань і кредитори почнуть процедуру банкрутства. Іншими словами, підприємство може взяти на себе надмірні зобов'язання. Банкрутство підприємства може наступити тому що підприємство не змогло здійснити виплати за довгостроковими борговими та іншими зобов'язаннями. По-друге, фінансовий левередж може змінити напрямок і спрацювати проти компанії, якщо інвестиції не принесуть більшого доходу, ніж витрати на виплату відсотків.

Як економічним інструментом для того, щоб, з одного боку, не допустити надто великих заборгованостей по зобов'язаннях, що будуть загрожувати економічній безпеці підприємства, а з іншого – отримати максимальний ефект від використання залучених ресурсів, є оптимальне, ефективне управління довгостроковою заборгованістю. Збільшення довгострокової заборгованості можна розглядати з двох сторін. З одного боку – сприятливе явище, так як у підприємства з'являється додаткове джерело фінансування. З іншого боку, надмірне збільшення довгострокової заборгованості надзвичайно небезпечне, оскільки підвищується рівень можливого банкрутства.

Зобов'язання слід розглядати як теперішню, визнану підприємством та визначену у вартісному вираженні заборгованість перед іншими фізичними і юридичними особами, яка є наслідком минулих подій і погашення якої, як очікується, спричинить вибуття з підприємства ресурсів, що втілюють у собі економічні вигоди.

Підходи до визначення зобов'язань є досить різними. Їх розглядають як борг, як суму витрат, як залучений капітал, як розрахункові відносини та як частину вартості майна.

До критеріїв визнання зобов'язань доцільно зарахувати такі: заборгованість виникла внаслідок минулих подій; ідентифіковано її суб'єкти; існує реально на даний час; неминуче буде погашеною; має визначений термін виконання; визнана підприємством, на яке покладено обов'язок її погасити; її погашення спричинить вибуття з підприємства ресурсів, які втілюють у собі економічні вигоди; її оцінка достовірно визначена.

Література:

1. Про фінансовий облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (за станом на 07.08.2015). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=99614&p=130692408985324>.

2. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.01.2000 р. № 20. Ліга закону. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0085-00> (дата звернення: 06.11.2021).

3. Дієва Н.М., Дедіков О.І. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 328 с.

4. Нидлз Б., Андерсон Х., Колдуэлл Д. Принципы бухгалтерского учета / пер. с англ. Я. Соколова. Москва. Финансы и статистика, 2004. 496 с.

5. Фірсова Л.А. Організація обліку довгострокових зобов'язань в системі прийняття управлінських рішень. *Простір і час сучасної науки. Серія Економіка*. Вінниця. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ. 2013. С. 34–36.